

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kokoontuu 24.6.2024 Luxemburgissa. Suomea edustaa ulkoministeri Elina Valtonen. Kokouksen varsinaisina aiheina ovat Venäjän hyökkäys Ukrainaan, Lähi-idän tilanne, Länsi-Balkan, Georgia ja Suurten järvien alue.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota näihin pakotteiden asettamisessa. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektoripakotteet. Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023) Suomi valmistautuu myös osallistumaan Ukrainan jälleenrakennukseen ja julkisti kansallisen jälleenrakennussuunnitelmansa ensimmäisen osan joulukuussa 2023. Suomi tukee 20.3.2024 julkistettua Ukraina-suunnitelmaa, jota toimeenpannaan helmikuussa hyväksytyn Ukraina-tukivälineen avulla. Suomi tukee Ukrainan aloitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta rauhasta ja osallistuu 15.-16.6.2024 Sveitsissä järjestettävään rauhanhuippukokoukseen. Euroopan unionilla ja jäsenvaltioilla on tärkeä rooli kerätä rauhanaloitteelle lisää tukea globaalilla tasolla, sekä tehdä outreach-työtä myös huippukokouksen jälkeen. Suomi pitää tärkeinä EU:n ja sen jäsenvaltioiden Ukrainalle annettavia kahdenvälisiä turvallisuussitoumuksia Eurooppa-neuvoston 29.6., 27.10., 15.12.2023, 1.2. ja 22.3.2024 päätelmien mukaisesti. (UTP 12/2024) Suomi pitää tärkeänä, että EU pysyy yhtenäisenä tuessaan Ukrainalle. Suomi katsoo, että EU:n Ukrainalle antamien turvallisuussitoumusten hyväksyminen tukee osaltaan tätä tavoitetta ja vahvistaa Euroopan turvallisuutta myös laajemmin. (UTP 12/2024) Suomi tukee nopeaa etenemistä EU:n Ukrainalle antamien turvallisuussitoumusten neuvottelemisessa ja hyväksymisessä. (UTP 12/2024) Suomi katsoo, että Euroopan ulkosuhdehallinnon määrittelemät turvallisuutta ja puolustusyhteistyötä koskevat tukimuodot muodostavat tarkoituksenmukaisen lähtökohdan ja kehyksen EU:n turvallisuussitoumuksia koskevalle jatkotyölle. Suomi suhtautuu avoimesti esitettyihin tukimuotoihin ja niihin liittyvien toimien kehittämiseen. (UTP 12/2024) Suomi katsoo, että varsinaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön lisäksi listatut, laajasti Ukrainan turvallisuutta tukevat yhdeksän sitoumusta eri politiikkalohkoilla ilmentävät EU:n pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista tukea Ukrainalle. Ne on siten asianmukaista sisällyttää osaksi turvallisuussitoumuksia. Suomen kantoja näihin kokonaisuuksiin on määritetty erikseen. (UTP 12/2024) Suomi näkee, että Ukrainan tukirahastoa tulisi alkuperäisen 20 miljardin euron ehdotuksen mukaisesti korottaa edelleen vuosina 2025-2027 enimmillään 5 miljardilla eurolla vuosittain Ukrainan puolustuskyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi pitkällä aikavälillä. (UTP 12/2024) Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. (E 31/2024 vp) Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023). Suomi katsoo, että Ukrainan sodan aiheuttamat merkittävät toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet esiin ilmeisen tarpeen Euroopan puolustusteollisuuden kapasiteetin kasvattamiselle. Suomi tukee Euroopan

puolustusteollisen ja teknologisen perustan (European Defence Technological and Industrial Base, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023) Suomi pitää tärkeänä, että EU:n kestävä rahoituksen taksonomiaa kehitetään siten, että puolustusteollisuuden rahoitus helpottuu. Suomi kannattaa EU:n puolustusteollisuuden lisäämistä kestävä rahoituksen taksonomiaan. (E52/2023 vp) Suomi tukee pyrkimyksiä saada Venäjä ja sen edustajat vastuuseen laittomasta hyökkäyssodasta ja sen vaikutuksista, ml. sodan aiheuttamien vahinkojen korvaaminen. EU:n piirissä sekä yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa tulee mahdollisimman nopeasti selvittää ja täsmentää EU- ja kansainvälisen oikeuden mukaisia tapoja, joilla Venäjä saadaan suorittamaan asianmukaiset korvaukset. (EU/126/2022-VNK-9; EU/361/2023-VNK-3) Suomi on tyytyväinen, että EU:ssa on löydetty yhteisymmärrys tavasta, jolla pysäytettynä olevista Venäjän keskuspankkivaroista kertyviä ylimääräisiä tuottoja voidaan ohjata Ukrainan jälleenrakennuksen tukemiseksi, mukaan lukien Ukrainan sotilaallinen tukeminen EPF:n kautta. Suomi kannattaa aiheen jatkotyöstöä niin EU:ssa kuin myös yhteistyössä G7-kumppaniemme kanssa. (Suomen kannat neuvotteluvaiheeseen määritettiin tarkemmin UTP-kirjelmässä EU/535/2024-UM-3) Suomi tukee kansainvälisiä toimia vastuuvastuun varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuvasta hyökkäysrikoksesta. Suomi pitää tärkeänä, että tarvittavin toimenpitein tuetaan Ukrainassa tapahtuvien vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa ja kyseisiin rikoksiin syyllistyneiden saattamista oikeudelliseen vastuuseen. (U 38/2022 vp)

Lähi-idän tilanne

EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä Lähi-idän rauhaa, siviilien suojelua ja kestävä kahden valtion mallin syntyä Israelin ja Palestiinan väliseen konfliktiin. EU on tuominnut jyrkästi Hamasin 7.10.2023 tekemät, suurimmaksi osaksi siviiliväestöön kohdistuneet terroristiset hyökkäykset, sekä tunnustanut Israelin oikeuden puolustautua kansainvälisen oikeuden nojalla niin, että se noudattaa sotilaallisissa toimissaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille. Suomi pitää tärkeänä, että EU pitää jatkuvasti esillä sitä, että sotilaallisen voimankäytön tulee täyttää välttämättömyyden ja suhteellisuuden vaatimukset kansainvälisen oikeuden mukaan. Suomi ja EU ovat kehottaneet Israelia pidättäytymään laajamittaisesta operaatiosta Etelä-Gazan Rafahissa, missä on oleskellut yli miljoona kodeistaan paennutta palestiinalaissiviiliä. Suomi tukee EU:n ulkoasiainneuvoston päätöstä kutsua EU-Israel assosiaationeuvoston kokous koolle assosiaatiosopimuksen sisältämistä ihmisoikeusvelvoitteista keskustelemiseksi. EU:n on tuettava kaikin tavoin diplomaattisia toimia, jotka tähtäävät tulitaukoon Gazassa sekä siellä yhä olevien panttivankien vapauttamiseen. EU:n tulee edistää Yhdysvaltojen presidentti Bidenin esittelemää esitystä uudeksi sopimukseksi tulitauosta ja panttivankien vapauttamisesta. EU:n ja kansainvälisen yhteisön on toimittava johdonmukaisesti sen hyväksi, että Gazan katastrofaalista humanitaarista tilannetta saadaan parannettua sotatoimien ja riittävän humanitaarisen avun puutteen aiheuttaman inhimillisen kärsimyksen vähentämiseksi. Tilanne heikkenee jatkuvasti, ja EU:n toiminnan on oltava voimakasta ja tilanteen mukaista. EU:n tulee edistää humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja humanitaaristen periaatteiden mukaisesti. EU:n on vaadittava kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista, rajanylityspaikkojen avaamista, humanitaarisen avun työntekijöiden suojelemista sekä alueelle saatavan avun mittavaa lisäämistä. Suomi tukee EU:n tehostettua yhteydenpito- ja vaikutustyötä koko Lähi-idän alueella. Suomi tukee korkea edustaja Borrellin pyrkimyksiä EU:n tavoitteiden saavuttamiseksi ja EU:n roolin vahvistamiseksi akuutissa tilanteessa sekä pyrkimyksiä edistää Israelin ja palestiinalaisten konfliktin ratkaisemista kahden valtion mallin pohjalta. EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää 1.4.2024 nimitetyltä uudelta hallitukselta tarvittavia reformeja. Palestiinalaisaluetta on palattava käsittelemään yhtenä kokonaisuutena. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota syveneviin miehitystoimiin Länsirannalla sekä reagoi konkreettisin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. EU:n tulee toimia tiiviissä

yhteistyössä alueen maiden, Yhdysvaltojen sekä muiden keskeisten kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Suomi tukee kansainvälisten riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) antamat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat Etelä-Afrikan Israelia vastaan joukkotuhontasopimuksen nojalla nostaman riitajutun osapuolia oikeudellisesti. EU:n tulee jatkaa työskentelyä Lähi-idän alueella laajasti eskaloituneen konfliktin de-eskaloimiseksi Gazan tilanteen aiheuttamien jännitteiden lisääntyttä vaarallisella tavalla. EU:n tulee kiinnittää huomiota erityisesti tilanteeseen Israelin ja Etelä-Libanonissa toimivan Hizbollahin välillä. Sotilaallisten yhteenottojen laajentuminen täysimittaiseksi sodaksi tulee välttää. Suomi pitää myös tärkeänä, että EU vahvistaa merellistä läsnäoloaan Punaisenmeren alueella meriturvallisuuden vahvistamiseksi sekä kauppamerenkulun ja EU:n intressien turvaamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n 19.2.2024 käynnistämä sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio EUNAVFOR ASPIDES edistää sekä kansainvälisen oikeuden toteutumista, että EU:n kaupallisia, poliittisia ja strategisia intressejä, ja myös laajemminkin kansainvälisen yhteisön etuja. (UTP 1/2024 vp) Suomi katsoo, että EU:n toiminnan Lähi-idässä on oltava uskottavaa myös sen takaamiseksi, ettei Ukrainalle saatava Lähi-idän maiden ja globaalien etelän tuki vaarannu. Tässä on keskeistä EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin sekä sitoutuminen sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän puolustamiseen. Suomi katsoo, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden yhteistyö valmius- ja evakuointikysymyksissä EU-maiden kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi on jatkossakin tärkeää, ottaen huomioon erityisesti alueellisen eskalaation etenemisen aiheuttamat riskit.

Länsi-Balkan

Suomi katsoo, että Länsi-Balkanin maiden eteneminen kohti täyttä EU-jäsenyyttä palvelee unionin omia poliittisia, turvallisuus- ja taloudellisia intressejä. Suomi on valmis tarkastelemaan avoimesti tiiviimpää yhteistyötä sellaisten EU-hakijamaiden kanssa, jotka osoittavat erityistä sitoutumista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksiin. Suomi pitää tervetulleena, että Albania, Montenegro ja Pohjois-Makedonia ovat täysin yhdenmukaisia, ja Kosovo ylläpitää täyttä yhdenmukaisuutta yksipuolisesti. Bosnia-Hertsegovina on niin ikään saavuttanut yhdenmukaisuuden EU:n linjausten kanssa. Serbian yhdenmukaisuus EU:n linjausten kanssa pysyi matalana, joten sen edellytetään pikaisesti parantavan etenkin sanktiotoimien yhdenmukaisuutta. Yhteistyön tiivistämistä hakijamaiden kanssa myös muilla yhteisesti hyödyllisillä sektoreilla tarkastellaan tapauskohtaisesti, etenkin kyseisen sektorin vaatimissa uudistuksissa nopeasti etenevien hakijamaiden kanssa. Suomi pitää komission laajentumispaketin yhteydessä julkaisemaa uutta Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmaa ja siihen liittyvää uudistus- ja kasvuvälinettä tervetulleena. Suomi painottaa, että alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet kuuluvat Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisen velvoitteisiin. Suomi pitää laajentumispolitiikan uskottavuuden kannalta tärkeänä, että kahdenvälisiä ongelmia ei tuoda osaksi laajentumisprosessia. Länsi-Balkanin alueella haasteita on erityisesti Serbiassa, Kosovossa ja Bosnia-Hertsegovinassa. Suomi katsoo, että Serbian ja Kosovon tulee osallistua rakentavasti suhteiden normalisointiin pyrkivään dialogiin ja toimeenpanna sen puitteissa saavutetut sopimukset. Suomi tukee EU:n fasilitoimaa dialogia Serbian ja Kosovon suhteiden normalisoimiseksi. Eteneminen suhteiden normalisoinnissa nopeuttaisi osapuolten etenemistä EU-jäsenyysprosessissa ja on myös ehtona Serbian ja Kosovon osallistumiselle Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman hyötyihin. Suomi yhtyi komission suositukseen liittymisneuvottelujen avaamisesta Bosnia-Hertsegovinan kanssa edellyttäen kuitenkin etenemistä keskeisissä uudistuksissa. Suomi pitää tärkeänä, että Bosnia ja Hertsegovina ylläpitää täyttä yhtenäisyyttä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa, mukaan lukien Venäjän vastaiset pakotteet. Linjauksia on noudatettava myös Serbitasavallassa. Suomi korostaa, että Serbitasavallan viimeaikaiset toimet herättävät erityistä huolta ja vaarantavat maan yhtenäisyyden. Suomi kantaa erityistä huolta Serbian ulkopolitiikan yhdenmukaisuudesta unionin linjausten kanssa. Serbian tulee osoittaa kiireellisesti sitoutumisensa EU-polkuun, jotta se voisi edetä jäsenyysneuvotteluissa. Serbian on oltava valmis yhteistyöhön 24.9.2023 Pohjois-Kosovossa tehdyn hyökkäyksen tekijöiden selvittämisessä ja saattamisessa vastuuseen. EU on ilmaissut valmiutensa

toimien harkitsemiseksi sekä Serbian että Kosovon osalta, ellei Pohjois-Kosovon turvallisuustilanteen de-eskaloimiseksi vaadittuihin toimiin vastata. Suomi katsoo, että Kosovolle toukokuussa 2023 tapahtuneiden eskalaatioiden seurauksena kohdistetut toimet eivät ole olleet tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia.

Georgia

Suomi on huolissaan Georgian poliittisesta tilanteesta ja viimeaikaisista kehityskuluista, jotka ovat vastoin unionin arvopohjaa sekä Georgialle laajentumisprosessissa määriteltyjä kriteerejä. Suomelle on tärkeää, että EU reagoi määrätietoisesti ja yhtenäisesti Georgian hallituksen edistämien EU-lähentymisen ja eurooppalaisen arvopohjan vastaisiin lakihankkeisiin. Unionin tulee arvioida konkreettisia toimenpiteitä tilanteeseen vastaamiseksi, huomioiden Georgialle joulukuussa 2023 myönnetty EU:n ehdokasmaan asema. Suomi on valmis harkitsemaan eri vaihtoehtoja tilanteeseen vastaamiseksi EU-tasolla. Suomi kannattaa sitä, että jäsenmaille esitetään mahdollisimman pian kokonaisarvio siitä, miten Georgian hallituksen ajamat lakimuutokset vaikuttavat maan tavoitteisiin edetä EU-jäsenyysspolulla. Suomi on valmis tukemaan Georgiaa EU-jäsenyyden edellyttämässä uudistustyössä. Georgian tulee kuitenkin selkeästi osoittaa, että se sitoutuu eurooppalaiseen arvopohjaan, joka on EU-lähentymisen keskiössä. Georgian viimeaikainen kehitys on ristiriidassa tämän kanssa. Suomi korostaa Georgiassa toimivan EU:n siviilikriisinhallintaoperaation EU Monitoring Mission (EUMM) Georgian merkitystä ja sen tekemää työtä nykyisessä epävakaaissa tilanteessa. On tärkeää ylläpitää keskusteluyhteyttä niin Georgian hallintoon, oppositioon kuin kansalaisyhteiskuntaan, jonka toimintaedellytykset tulee turvata. Suomi tuomitsee voimakeinojen käyttämisen rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan.

Suurten järvien alue

Suomi jakaa EU:n tilannearvion ja huolen Kongon demokraattisen tasavallan itäosien epävakauden jatkumisesta. EU:n on tärkeää ottaa rakentava ja tasapainoinen rooli vakauden edistämisessä koko alueella. Suomi tukee EU:n vaikuttamispyrkimyksiä sekä jäsenmaiden koordinoitua vaikuttamista. Toimien tulisi perustua vuonna 2023 hyväksytyssä EU:n uudistetussa strategiassa Afrikan suurten järvien alueelle määriteltyihin painopisteisiin ja tavoitteisiin. Suomi katsoo, että EU:n on tärkeää jatkaa tukea Luandan ja Nairobien prosesseille, joilla on vahva alueellinen omistajuus. Prosessit ovat arvokkaita tilanteessa, jolloin neuvotteluihin on jälleen valmiutta. Suomi tukee johdonmukaisesti Suurten järvien alueen EU:n erityisedustajan (EU Special Representative, EUSR) tehtävän palauttamista. EUSR:llä on keskeinen tehtävä viime vuoden alussa hyväksytyn EU:n alueellisen Suurten järvien strategian toimeenpanossa.

Asialista:

Venäjän hyökkäys Ukraina	s. 6
Lähi-idän tilanne	s. 10
Länsi-Balkan	s. 15
Georgia	s. 18
Suurten järvien alue	s. 21

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ITÄ-10 Jyrki Terva

12.6.2024

Asia

Venäjän hyökkäys Ukraina

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jyrki Terva UM ITÄ-10, jyrki.terva@gov.fiLaura Hassinen UM ITÄ-20, laura.hassinen@gov.fiPaavo Kotiaho, UM OIK-10, paavo.kotiaho@gov.fiMax Hatvala, UM POL-10, max.hatvala@gov.fi**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 24.6. on esillä Venäjän hyökkäys Ukraina.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Ukrainalle annettavaan tukeen on määritelty muun muassa hallitusohjelmassa ja seuraavissa asiakirjoissa: UTP 32/2022 vp, VNS 17/2022 vp, U 87/2022 vp, E17/2023 vp, UTP 41/2023 vp., UJ47/2023, E52/2023 vp., UTPJ 12/2024 vp, E 31/2024 vp.

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukraina. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota näihin pakotteiden asettamisessa. Suomen tavoitteena ovat mahdollisimman kattavat sektoripakotteet.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä materiaaliapua ja humanitaarista apua Ukraina tulee jatkaa ja lisätä. (UTP 41/2023) Suomi valmistautuu myös osallistumaan Ukrainan jälleenrakennukseen ja julkisti kansallisen jälleenrakennussuunnitelmansa ensimmäisen osan joulukuussa 2023. Suomi tukee 20.3.2024 julkistettua Ukraina-suunnitelmaa, jota toimeenpannaan helmikuussa hyväksytyn Ukraina-tukivälineen avulla.

Suomi tukee Ukrainan aloitetta kestävästä ja oikeudenmukaisesta rauhasta ja osallistuu 15.-16.6.2024 Sveitsissä järjestettävään rauhanhuippukokoukseen. Euroopan unionilla ja jäsenvaltioilla on tärkeä rooli kerätä rauhanaloitteelle lisää tukea globaalilla tasolla, sekä tehdä outreach-työtä myös huippukokouksen jälkeen.

Suomi pitää tärkeinä EU:n ja sen jäsenvaltioiden Ukrainalle annettavia kahdenvälisiä turvallisuussitoumuksia Eurooppa-neuvoston 29.6., 27.10., 15.12.2023, 1.2. ja 22.3.2024 päätelmien mukaisesti. (UTP 12/2024)

Suomi pitää tärkeänä, että EU pysyy yhtenäisenä tuessaan Ukrainalle. Suomi katsoo, että EU:n Ukrainalle antamien turvallisuussitoumusten hyväksyminen tukee osaltaan tätä tavoitetta ja vahvistaa Euroopan turvallisuutta myös laajemmin. (UTP 12/2024)

Suomi tukee nopeaa etenemistä EU:n Ukrainalle antamien turvallisuussitoumusten neuvottelemisessa ja hyväksymisessä. (UTP 12/2024)

Suomi katsoo, että Euroopan ulkosuhdehallinnon määrittelemät turvallisuutta ja puolustusyhteistyötä koskevat tukimuodot muodostavat tarkoituksenmukaisen lähtökohdan ja kehyksen EU:n turvallisuussitoumuksia koskevalle jatkotyölle. Suomi suhtautuu avoimesti esitettyihin tukimuotoihin ja niihin liittyvien toimien kehittämiseen. (UTP 12/2024)

Suomi katsoo, että varsinaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön lisäksi listatut, laajasti Ukrainan turvallisuutta tukevat yhdeksän sitoumusta eri politiikkalohkoilla ilmentävät EU:n pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista tukea Ukrainalle. Ne on siten asianmukaista sisällyttää osaksi turvallisuussitoumuksia. Suomen kantoja näihin kokonaisuuksiin on määritetty erikseen. (UTP 12/2024)

Suomi näkee, että Ukrainan tukirahastoa tulisi alkuperäisen 20 miljardin euron ehdotuksen mukaisesti korottaa edelleen vuosina 2025-2027 enimmillään 5 miljardilla eurolla vuosittain Ukrainan puolustuskyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi pitkällä aikavälillä. (UTP 12/2024) Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. (E 31/2024 vp)

Suomi on valmis tukemaan ja pyrkii hyödyntämään mahdollisia uusia yhteishankinta- ja rahoitusjärjestelmiä Ukrainan tukemiseksi niin EU:n kuin Naton yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti aloitteisiin yhteistoiminnan lisäämiseksi Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa. (UJ 47/2023).

Suomi katsoo, että Ukrainan sodan aiheuttamat merkittävät toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet esiin ilmeisen tarpeen Euroopan puolustusteollisuuden kapasiteetin kasvattamiselle. Suomi tukee Euroopan puolustusteollisen ja teknologisen perustan (*European Defence Technological and Industrial Base*, EDTIB) vahvistamista ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. (UJ 47/2023)

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n kestävä rahoituksen taksonomiaa kehitetään siten, että puolustusteollisuuden rahoitus helpottuu. Suomi kannattaa EU:n puolustusteollisuuden lisäämistä kestävä rahoituksen taksonomiaan. (E52/2023 vp).

Suomi tukee pyrkimyksiä saada Venäjä ja sen edustajat vastuuseen laittomasta hyökkäyssodasta ja sen vaikutuksista, ml. sodan aiheuttamien vahinkojen korvaaminen. EU:n piirissä sekä yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa tulee mahdollisimman nopeasti selvittää ja täsmentää EU- ja kansainvälisen oikeuden mukaisia tapoja, joilla Venäjä saadaan suorittamaan asianmukaiset korvaukset. (EU/126/2022-VNK-9; EU/361/2023-VNK-3).

Suomi on tyytyväinen, että EU:ssa on löydetty yhteisymmärrys tavasta, jolla pysäytettynä olevista Venäjän keskuspankkivaroista kertyviä ylimääräisiä tuottoja voidaan ohjata Ukrainan jälleenrakennuksen tukemiseksi, mukaan lukien Ukrainan sotilaallinen tukeminen EPF:n kautta. Suomi kannattaa aiheen jatkotyöstöä niin EU:ssa kuin myös yhteistyössä G7-kumppaniemme kanssa. (Suomen kannat neuvotteluvaiheeseen määritettiin tarkemmin UTP-kirjelmässä EU/535/2024-UM-3)

Suomi tukee kansainvälisiä toimia vastuuvollisuuden varmistamiseksi Ukrainaan kohdistuvasta hyökkäysrikoksesta. Suomi pitää tärkeänä, että tarvittavin toimenpitein tuetaan Ukrainassa tapahtuvien vakavien kansainvälisten rikosten tutkintaa ja kyseisiin rikoksiin syyllistyneiden saattamista oikeudelliseen vastuuseen. (U 38/2022 vp)

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa esillä on Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja EU:n toimet. Esillä ovat todennäköisesti ajankohtainen tilanne, EU:n sotilaallinen tuki Ukrainalle ja sotilaallisen kaluston tilanne, Sveitsin rauhanhuippukokouksen tulosten arviointi, pysäytettyjen varojen ylimääräisten tuottojen käyttö sekä 14. pakotepaketti. UMI Kuleba osallistuu VTC-yhteydellä. Edellisen kerran ulkoasiainneuvosto keskusteli aiheesta 27.5.2024.

4. TAUSTA

Rintamalla aloite näyttää siirtyneen Venäjälle. Se on saanut taktisia voittoja ja avannut uuden hyökkäyssuunnan Harkovan alueella. Venäjä on jatkanut laajoja iskuja siviilikohteisiin erityisesti Harkovaan, Ukrainan satamiin, energiainfrastruktuuriin ja muualle Ukrainaan. Erityisesti energiasektorin vauriot ovat olleet viime aikoina mittavia.

Suomi julkisti 23. puolustustarvikepaketin 3.4.2024. Sen myötä Suomen kokonaistuki Ukrainalle nousi lähes kolmeen miljardiin euroon, josta puolustustuen osuus on 2 miljardia. Sopimus turvallisuusyhteistyöstä ja pitkäaikaisesta tuesta Ukrainan kanssa allekirjoitettiin 3.4.2024 presidentti Stubbin Ukrainan vierailun yhteydessä.

EU:n viimeisin eli 13. pakotepaketti hyväksyttiin 23.2.2024. Sen tavoitteena oli lähettää viesti, että EU jatkaa yhtenäistä vastaamista Venäjän hyökkäyssotaan sodan toisen vuosipäivän yhteydessä. EU:n nimittämä pakotteista vastaava erityislähettiläs jatkaa keskusteluita kolmansien maiden kanssa pakotteiden toimeenpanosta. Keskustelussa on parhaillaan EU:n 14. pakotepaketti,

Osana EU:n monivuotisen rahoituksen 2021–2027 välitarkistuksen kokonaisuutta sovittiin 1.2. Eurooppa-neuvostossa 50 miljardin euron suuruudesta Ukraina-tukivälineestä, josta 17 miljardia euroa on avustusmuotoista rahoitustukea ja 33 miljardia lainamuotoista rahoitustukea. Tukivälineellä toimeenpannaan maaliskuussa julkistettua Ukraina-suunnitelmaa, tuetaan Ukrainaa elpymisessä ja reformeissa sekä houkutellaan maahan investointeja ja yksityistä pääomaa.

Eurooppa-neuvoston päätelmissä (29.6., 27.10., 15.12.2023, 1.2. ja 22.3.2024) EU on sitoutunut tukemaan Ukrainaa sotilaallisesti sekä Euroopan rauhanrahaston ja EUMAM-avustusoperaation kautta, että kahdenvälisesti. Ulkoasiainneuvosto päätti 18.3.2024 Euroopan rauhanrahaston yhteyteen perustettavasta Ukrainan tukirahastosta. Rahaston kautta osoitetaan 5 miljardia euroa Ukrainan sotilaalliseen tukemiseen vuonna 2024. Eurooppa-neuvoston päätelmissä tuetaan EU:n siviilikriisinhallintaoperaation (EUAM) vahvistamista Ukrainassa osana EU:n turvallisuussitoumuksia Ukrainalle. Operaation vahvistamisen tavoitteena on lisätä EU:n tukea Ukrainan lainvalvontaviranomaisille Venäjän miehitykseltä vapautetuilla alueilla sekä uudistuksiin Ukrainan EU-jäsenyysprosessin yhteydessä. Operaatiossa työskentelee tällä hetkellä 13 Kriisinhallintakeskuksen lähettämää suomalaista siviilikriisinhallinnan asiantuntijaa, joista kolmannes on sisäministeriön hallinnonalalta.

EU on sitoutunut tukemaan Ukrainalle annettavia turvallisuussitoumuksia sekä G7-maiden 12.7.2023 Naton Vilnan huippukokouksen yhteydessä antamassa yhteisessä julkilausumassa, että Eurooppa-neuvoston 29.6. ja 27.10., 15.12.2023, 1.2. ja 22.3.2024 antamissa päätelmissä. EU:n turvallisuussitoumusten on tarkoitus koostua sekä turvallisuutta että puolustusta koskevista tukimuodoista (esim. sotilaallisen tuen jatkaminen Euroopan rauhanrahaston ja EUMAM-avustusoperaation kautta sekä eurooppalaisen puolustusteollisuuden vahvistaminen ja yhteistoiminnan lisääminen Ukrainan puolustusteollisuuden kanssa), että laajemmista, EU:n laajentumiseen ja taloudelliseen tukeen liittyvistä turvallisuussitoumuksista.

Keskustelu Ukrainan rauhanaloitteesta jatkuu. Suomi osallistuu sen toimeenpanoon rinnakkaispuheenjohtajana ympäristöturvallisuutta koskevassa työryhmässä. Rauhanhuippukokous järjestettiin Sveitsissä 15.-16.6.2024.

Yleisten asioiden neuvosto hyväksyi 21.5.2024 päätökset ja antoi asetuksen, joissa määritellään tavat, joilla EU:ssa pysäytettynä olevien Venäjän keskuspankkivarojen synnyttämät ylimääräiset tuotot ohjataan Ukrainan tukemiseksi. Tuottoja ohjataan Ukrainalle ensivaiheessa jakoavaimella 90% aseelliseen tukeen EPF:n kautta ja 10% EU-budjetin kautta muuhun Ukraina-tukeen. Suomessa ei ole sellaisia Venäjän keskuspankin varoja, joita sääntely koskisi.

Ensimmäisten tuottojen (EUH:n arvion mukaan n. 1,4 mrd euroa) arvioidaan olevan käytettävissä heinäkuun 2024 loppupuolella. EUH toimitti jäsenmaille 8.6.2024 ehdotuksen neuvoston päätökselle EPF-avustustoimenpiteestä tuottojen käyttämiseksi ammuksiin ja tykistöjärjestelmiin, ilmatorjuntaohjuksiin ja -järjestelmiin sekä hankintoihin Ukrainan puolustusteollisuudelta. EUH:n tavoitteena on saada ehdotukselle hyväksyntä ja neuvoston päätös kesäkuun aikana.

Keskustelu Venäjän keskuspankin pysäytetyistä varoista on ajankohtainen myös G7:ssä. Esillä on ehdotuksia ylimääräisten tuottojen vivuttamisesta lainaohjelman avulla. Asia oli G7-huippukokouksen agendalla 13.-15.6.2024.

Ulkoministeriö

TAVOITEMUISTIO

ALI-10 Sami Wacklin

17.6.2024

Asia

Lähi-idän tilanne

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sami Wacklin UM ALI-10, sami.wacklin@gov.fiLauratuulia Lehtinen KE0-70, lauratuulia.lehtinen@gov.fi**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 24.6.2024 esillä on Lähi-idän tilanne.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Lähi-idän tilanteeseen on määritelty muun muassa seuraavissa asiakirjoissa: UTP 1/2024 vp, UTPJ 11/2024 vp, UTPJ 8/2024.

EU:n on kaikilla toimillaan edistettävä Lähi-idän rauhaa, siviilien suojelua ja kestäväää kahden valtion mallin syntyä Israelin ja Palestiinan väliseen konfliktiin. EU on tuominnut jyrkästi Hamasin 7.10.2023 tekemät, suurimmaksi osaksi siviiliväestöön kohdistuneet terroristiset hyökkäykset, sekä tunnustanut Israelin oikeuden puolustautua kansainvälisen oikeuden nojalla niin, että se noudattaa sotilaallisissa toimitissaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksyttyjä pakotteita hyökkäykseen osallistuneille Hamasiin liittyville ryhmille.

Suomi pitää tärkeänä, että EU pitää jatkuvasti esillä sitä, että sotilaallisen voimankäytön tulee täyttää välttämättömyyden ja suhteellisuuden vaatimukset kansainvälisen oikeuden mukaan. Suomi ja EU ovat kehottaneet Israelia pidättäytymään laajamittaisesta operaatiosta Etelä-Gazan Rafahissa, missä on oleskellut yli miljoona kodeistaan paennutta palestiinalaissyiviiliä. Suomi tukee EU:n ulkoasiainneuvoston päätöstä kutsua EU-Israel assosiaationeuvoston kokous koolle assosiaatiosopimuksen sisältämistä ihmisoikeusvelvoitteista keskustelemiseksi.

EU:n on tuettava kaikin tavoin diplomaattisia toimia, jotka tähtäävät tulitaukoon Gazassa sekä siellä yhä olevien panttivankien vapauttamiseen. EU:n tulee edistää Yhdysvaltojen presidentti Bidenin esittelemää esitystä uudeksi sopimukseksi tulitauosta ja panttivankien vapauttamisesta.

EU:n ja kansainvälisen yhteisön on toimittava johdonmukaisesti sen hyväksi, että Gazan katastrofaalista humanitaarista tilannetta saadaan parannettua sotatoimien ja riittävän humanitaarisen avun puutteen aiheuttaman inhimillisen kärsimyksen vähentämiseksi. Tilanne heikkenee jatkuvasti, ja EU:n toiminnan on oltava voimakasta ja tilanteen mukaista. EU:n tulee edistää humanitaarisen avun perillepääsyä koko Gazan alueella kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja humanitaaristen periaatteiden mukaisesti. EU:n on vaadittava kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista, rajanylityspaikkojen avaamista, humanitaarisen avun työntekijöiden suojelemista sekä alueelle saatavan avun mittavaa lisäämistä.

Suomi tukee EU:n tehostettua yhteydenpito- ja vaikutustyötä koko Lähi-idän alueella. Suomi tukee korkea edustaja Borrellin pyrkimyksiä EU:n tavoitteiden saavuttamiseksi ja EU:n roolin vahvistamiseksi akuutissa tilanteessa sekä pyrkimyksiä edistää Israelin ja palestiinalaisten konfliktin ratkaisemista kahden valtion mallin pohjalta. EU:n tulee jatkaa vahvaa tukeaan palestiinalaishallinnolle sekä edellyttää 1.4.2024 nimitetyltä uudelta hallitukselta tarvittavia reformeja. Palestiinalaisaluetta on palattava käsittelemään yhtenä kokonaisuutena. Suomi pitää tärkeänä, että EU kiinnittää huomiota syveneviin miehitystoimiin Länsirannalla sekä reagoi konkreettisin toimin voimakkaasti lisääntyneeseen väkivaltaan palestiinalaista siviiliväestöä kohtaan. Suomi tukee EU:n ihmisoikeuspakotejärjestelmän puitteissa hyväksytyjä pakotteita väkivaltaisille siirtokuntalaisille. EU:n tulee toimia tiiviissä yhteistyössä alueen maiden, Yhdysvaltojen sekä muiden keskeisten kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Suomi tukee kansainvälisten riippumattomien tuomioistuimien (mm. ICC, ICJ) työtä. EU:n toimissa tulee huomioida kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) antamat väliaikaisten turvaamistoimien määräykset, jotka sitovat Etelä-Afrikan Israelia vastaan joukkotuhontasopimuksen nojalla nostaman riitajutun osapuolia oikeudellisesti.

EU:n tulee jatkaa työskentelyä Lähi-idän alueella laajasti eskaloituneen konfliktin de-eskaloimiseksi Gazan tilanteen aiheuttamien jännitteiden lisääntyttyä vaarallisella tavalla. EU:n tulee kiinnittää huomiota erityisesti tilanteeseen Israelin ja Etelä-Libanonissa toimivan Hizbollahin välillä. Sotilaallisten yhteenottojen laajentuminen täysimittaiseksi sodaksi tulee välttää.

Suomi pitää myös tärkeänä, että EU vahvistaa merellistä läsnäoloaan Punaisenmeren alueella meriturvallisuuden vahvistamiseksi sekä kauppamerenkulun ja EU:n intressien turvaamiseksi. Suomi katsoo, että EU:n 19.2.2024 käynnistämä sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio EUNAVFOR ASPIDES edistää sekä kansainvälisen oikeuden toteutumista, että EU:n kaupallisia, poliittisia ja strategisia intressejä, ja myös laajemminkin kansainvälisen yhteisön etuja. (UTP 1/2024 vp).

Suomi katsoo, että EU:n toiminnan Lähi-idässä on oltava uskottavaa myös sen takaamiseksi, ettei Ukrainalle saatava Lähi-idän maiden ja globaalien etelän tuki vaarannu. Tässä on keskeistä EU:n johdonmukainen suhtautuminen eri konflikteihin ja niihin liittyviin kansainvälisen oikeuden kysymyksiin sekä sitoutuminen sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän puolustamiseen.

Suomi katsoo, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden yhteistyö valmius- ja evakuoitokysymyksissä EU-maiden kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi on jatkossakin tärkeää, ottaen huomioon erityisesti alueellisen eskalaation etenemisen aiheuttamat riskit.

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n korkea edustaja (KE) Borrell jatkaa toimiaan EU:n roolin vahvistamiseksi akuutissa tilanteessa sekä edistää pyrkimyksiä Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisemiseksi kahden valtion mallin pohjalta.

Ulkoasiainneuvosto on käsitellyt Israelin ja lähialueen tilannetta tiiviisti Hamasin hyökkäyksen 7.10.2023 jälkeen, ml. edellinen ulkoasiainneuvosto 27.5.2024. Eurooppa-neuvosto 22.-23.3.2024 antoi Lähi-itää koskevat päätelmät.

4. TAUSTA

Israel jatkaa sotilaallisia toimia Hamasia vastaan Gazassa. Israel on hyökännyt Etelä-Gazassa sijaitsevaan Rafahin kaupunkiin, ja satoja tuhansia palestiinalaisia on paennut alueelta. Hyökkäys on

aiheuttanut laajaa kansainvälistä vastustusta, koska Rafahissa on oleskellut yli miljoona kodeistaan pakenemaan joutunutta palestiinalaissiviiliä. Täysimittaisen maaoperaation seuraukset siviiliväestölle olisivat erittäin vakavat. Myös humanitaaristen järjestöjen varastot ja logistiikkakeskukset sijaitsevat alueella, ja maaoperaatiolla on jo nyt ollut merkittävät vaikutukset humanitaarisen avun perillepääsyyn. Egypti, Qatar ja Yhdysvallat ovat jatkaneet yrityksiä neuvotella uusi sopimus humanitaarisesta tulitauosta ja panttivankien vapauttamisesta Israelin ja Hamasin välille. Yhdysvaltojen presidentti Biden esitteli 31.5.2024 uuden esityksen tulitaukoa ja panttivankien vapauttamista koskevaksi sopimukseksi. EU julkaisi esitystä tukevan lausunnon.

Gazassa on YK:n käyttämien lukujen mukaan tähän mennessä kuollut yli 37 000 ja loukkaantunut yli 84 000 ihmistä, Israelin maaoperaatiossa on kaatunut Israelin antamien lukujen mukaan 294 israelilaissotilasta. Hamasin iskuissa 7.10.2023 kuoli Israelin mukaan noin 1 200 ihmistä, joista noin 700 israelilaisia siviilejä, noin 400 turvallisuusjoukkoja sekä noin 70 ulkomaalaista. Gazassa uskotaan olevan edelleen noin 120 Hamasin ja muiden terroristiryhmien ottamaa panttivankia, joista kymmenien uskotaan menehtyneen. Israelin asevoimat vapautti neljä panttivankia 8.6.2024.

Gazan humanitaarinen katastrofi on edelleen syventynyt ja ruokaturvatilanne muuttunut yhä hälyttävämmäksi. YK:n mukaan koko Gazan väestö, 2,2 miljoonaa ihmistä, on välittömässä nälänhädän vaarassa. Pohjois-Gazassa nälänhädän kriteerit käytännössä jo täyttyvät (IPC 5, korkein akuutin ruokaturvattomuuden luokitus, nälänhätää ei tosin ole virallisesti julistettu.) Pohjois-Gazassa kymmenien lasten raportoidaan kuolleen aliravitsemukseen ja nestehukkaan. Yli miljoona on menettänyt kotinsa, 84 % terveysasemista on tuhoutunut tai vahingoittunut ja koulutusjärjestelmä on romahtanut jättäen kaikki lapset pois koulusta. Suojat ovat ylittäneet kapasiteettinsa moninkertaisesti, eivätkä erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset saa tarvitsemaansa tukea. Terveyssektorin tilanne on erittäin kriittinen. Tartuntataudit leviävät ahtaissa oloissa ja sanitaatiojärjestelmien puuttuessa. Gazan 36 sairaalasta vain 17 on enää osittain toiminnassa. Yhdysvallat on edelleen tiukentanut Israelia kohtaan painetta Gazan humanitaaristen tarpeiden huomioimisen tärkeydestä, ja Israel on ilmoittanut eräistä toimista humanitaarisen avun pääsyn parantamiseksi, ml. joidenkin rajanylityspaikkojen avaamiset. Suurin huoli kohdistuu tällä hetkellä Etelä-Gazaan ja Rafahiin.

Gazassa ei ole turvallista aluetta ja olosuhteet humanitaariselle työlle ovat äärimmäiset. Humanitaarisia työntekijöitä on kuollut jo yli 270.

UNRWA on keskeinen humanitaarinen toimija Gazassa ja tärkeä kumppani kansainväliselle yhteisölle, mukaan lukien EU:lle. Suomi ilmoitti 22.3. jatkavansa UNRWA:lle tukea, joka keskeytettiin tammikuussa epäiltyjen Hamas-kytkösten vuoksi. Helmikuussa 2023 julkistettiin lisäksi 5 miljoonan euron humanitaarinen lisätuki alueelle Maailman ruokaohjelma WFP:n ja Punaisen Ristin kansainvälisen komitean ICRC:n kautta.

Länsirannalla israelilaisten kansainvälisen oikeuden vastaisissa siirtokunnissa asuvien siviilien väkivalta ja palestiinalaisväestön pakkosiirrot ovat lisääntyneet jyrkästi, minkä myös Suomi on tuominnut. Palestiinalaisia on 7.10.2023 jälkeen kuollut Länsirannalla yli 500, joista yli 120 on lapsia. Vuosi 2023 oli jo ennen Gazan eskalaation alkua mittaushistorian väkivaltaisimman alueen palestiinalaisille. Riski väkivallattomuuteen sitoutuneen palestiinalaishallinnon romahtamisesta on kohonnut merkittävästi.

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 25.3.2024 aiempaa vahvemman muun muassa Gazan tulitaukoa ja panttivankien vapauttamista vaativan päätöslauselman. YK:n turvallisuusneuvoston äänestyksessä Yhdysvallat pidättäytyi muiden 14 neuvoston jäsenen äänestäessä sen puolesta. Päätöslauselman toimeenpanossa ei ole toistaiseksi edistytty. Turvallisuusneuvosto äänesti 19.4. Palestiinan hakemuksesta YK:n täysjäseneksi. Yhdysvallat kaatoi hakemuksen veto-oikeudellaan. YK:n yleiskokous äänesti 10.5. Palestiinan jäsenhakemuksen palauttamisesta turvallisuusneuvoston

käsittelyyn sekä Palestiinan tarkkailija-aseman vahvistamisesta. Päätöslauselma hyväksyttiin tuloksella 143 puolesta, 25 pidättäytyi ja 9 vastaan. Suomi pidättäytyi äänestyksessä yhdessä 10 muun EU-maan kanssa.

Israelin hallitus ei ole esittänyt uskottavaa suunnitelmaa Gazan hallinnoinnista sotatoimien jälkeen. Sotakabinetin ministeri Benny Gantz jätti hallituksen 9.6.2024 ilmoittaen syyksi mm. selkeän suunnitelman puutteen Gazan tulevaisuutta koskien. Israel on tuonut esille, että se säilyttäisi Gazassa turvallisuuskontrollin, ja palestiinalaisilla paikallisjohtajilla olisi vastuu siviiliasioista. Israel on aloittanut puskurivyöhykkeen raivaamisen Gazan puolelle rajaa. Vyöhyke kattaa toteutuessaan merkittävän osan Gazan pinta-alasta ja viljelysmaasta ja on vastoin EU:n ja Yhdysvaltojen asettamia reunaehdoja. KE Borrellin esityksen mukaan reunaehdot Gazan tulevaisuudelle ovat: Israelin ei tule miehittää Gazaa, pienentää sitä maantieteellisesti tai siirtää sen väestöä. Hamasin ei tule jäädä hallitsemaan Gazaa. Palestiinalaishallinnon tulee palata Gazaan, arabimaiden tulee olla keskeisessä roolissa ja EU:n tulee osallistua poliittiseen ratkaisun rakentamiseen. KE Borrell on saanut jäsenmaiden yleisen tuen toimintalinjauksilleen.

Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) antoi 26.1.2024 määräyksen väliaikaisista turvaamistoimista Etelä-Afrikan Israelia vastaan joukkotuhontayleissopimuksen nojalla nostamaan kanteeseen liittyen. Tuomioistuin määräsi Israelin ehkäisemään joukkotuhontayleissopimuksessa kielletyt teot Gazassa ja varmistamaan, etteivät myöskään sen asevoimat syyllisty näihin tekoihin, sekä ehkäisemään ja rankaisemaan joukkotuhontaan yllyttämisen sekä turvaamaan peruspalvelut ja humanitaarisen avun pääsy Gazaan. ICJ antoi 28.3.2024 toisen määräyksen, jossa se uudisti ensimmäisen määräyksensä ja lisäksi velvoitti Israelin yhteistyöhön YK:n kanssa humanitaarisen avun perillepääsemiseksi. ICJ antoi 24.5.2024 kolmannen määräyksensä, jossa se uudisti 26.1.2024 ja 28.3.2024 antamansa määräykset sekä lisäksi velvoitti Israelin lopettamaan välittömästi sotilaallisen hyökkäyksensä ja kaikki muut sellaiset toimet Rafahissa, jotka voivat johtaa palestiinalaisten osalta elinolosuhteisiin, joissa alueen palestiinalaisten tuhoutuminen ihmisryhmänä kokonaan tai osittain on mahdollista.

Tilanteessa on jälleen korostunut tarve palata neuvotteluihin kahden valtion ratkaisusta Israelin ja palestiinalaisten konfliktiin. Tämä vaatii kansainvälistä johtajuutta. Israelin hallituksen kannatus on heikko ja sen ministerit ovat erimielisiä. Hajanainen palestiinalaisosapuoli tavoittelee kansallista yhtenäisyyttä lähes mahdottomassa tilanteessa. Palestiinan presidentti Mahmud Abbas on nimittänyt uuden teknokraattiseksi luonnehditun hallituksen, jota johtaa pääministeri Mohammad Mustafa. Hallituksen agendalla ovat Gazan konfliktin ja Länsirannan akuutin tilanteen ohella talouskriisi ja sisäiset uudistukset. EU tavoittelee roolia kahden valtion ratkaisun edistämisestä yhteistyössä Yhdysvaltojen ja alueen maiden kanssa. Osana tätä EU suunnittelee myös aihetta koskevan konferenssin järjestämistä.

Keskustelua Palestiinan valtion tunnustamisesta käydään laajasti kansainvälisessä yhteisössä. Israelin ja Hamasin sodan vaikutukset sekä kahden valtion ratkaisun edellytysten jatkuva mureneminen ovat vaikuttaneet useiden maiden harkintaan koskien tunnustamisen ajoitusta. Norja, Espanja ja Irlanti tunnustivat Palestiinan valtion 28.5.2024. Slovenia päätti tunnustamisesta 4.6.2024. Palestiinan on nyt tunnustanut 147 valtiota, joista 11 EU:n jäsenvaltioita.

Gazan tilanne heijastuu koko Lähi-idän alueelle, missä tilanne on eskaloitunut vaarallisesti. Israel teki 1.4.2024 aiempaa laajemman sotilaallisen iskun Syyrian Damaskoksessa Iranin diplomaattiseen edustustoon. Iran ilmoitti heti vastaavansa iskuun ja hyökkäsi drooneilla ja ohjuksilla Israeliin 13.-14.4. Israel puolestaan teki rajoitetun ohjusiskun Iraniin 19.4. Israelin ja Iranin väliset suorat iskut näyttävät ainakin tältä erää päättyneen. Israelin ja Etelä-Libanonissa toimivan Hizbollahin väliset iskut ovat kiihtyneet viime viikkoina. Israel pitää toistuvasti esillä sotilaallisen ratkaisun mahdollisuutta Hizbollahin osalta, mikäli neuvotteluratkaisuun sen joukkojen siirtämisestä kauemmaksi raja-alueelta ei

päästä. Etelä-Libanonissa toimivassa YK:n rauhanturvaoperaatio UNIFIL:ssa on loukkaantunut tähän mennessä neljä rauhanturvaajaa lokakuun alun jälkeen. Suomi osallistuu UNIFIL-operaatioon sekä EU:n EUPOL COPPS -siviilikriisinhallintaoperaatioon Palestiinalaisalueella. Hizbollahilla tai Iranilla ei arvioida olevan halua laajaan sotilaalliseen yhteenottoon Israelin kanssa. Jännitteinen tilanne voi kuitenkin eskaloitua myös vahingon seurauksena.

Jemenistä käsin toimivien huthikapinallisten iskut Punaisenmeren laivaliikenteeseen ovat jatkuneet. Iskut loukkaavat vakavalla tavalla merenkulun vapautta ja turvallisuutta kansainvälisen kaupan näkökulmasta tärkeällä reitillä. Huthien iskujen julkilausuttuna tavoitteena on painostaa Israelia lopettamaan sotatoimensa Gazassa.

Suomi osallistuu alueella EU:n sotilaalliseen EUNAVFOR ASPIDES - kriisinhallintaoperaatioon enintään viidellä sotilaalla ja Yhdysvaltain johdolla käynnistettyyn Prosperity Guardian –operaatioon enintään kahdella sotilaalla.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

EUR-40 Hyypiä Heli

12.06.2024

Asia

Länsi-Balkan

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024

Asiakirjat

E 50/2023, E 12/2024 vp

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heli Hyypiä, UM EUR-40, heli.hyypia@gov.fi, 0295 350 878Miia Lahti, UM EUR-40, miia.lahti@gov.fiLassi Härmälä, UM EUE, lassi.harmala@gov.fi**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 24.6. on esillä yhteistyö Länsi-Balkanin maiden kanssa (Albania, Montenegro, Pohjois-Makedonia, Kosovo, Serbia, Bosnia-Hertsegovina) ja yhteiset haasteet ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Lounaalla käydään epävirallinen näkemystenvaihto kuuden Länsi-Balkanin maan ulkoministerin kanssa.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja EU-laajentumiseen ja Länsi-Balkanin maiden edistymiseen on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 50/2023.

Suomi katsoo, että Länsi-Balkanin maiden eteneminen kohti täyttä EU-jäsenyyttä palvelee unionin omia poliittisia, turvallisuus- ja taloudellisia intressejä.

Suomi on valmis tarkastelemaan avoimesti tiiviimpää yhteistyötä sellaisten EU-hakijamaiden kanssa, jotka osoittavat erityistä sitoutumista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksiin. Suomi pitää tervetulleena, että Albania, Montenegro ja Pohjois-Makedonia ovat täysin yhdenmukaisia, ja Kosovo ylläpitää täyttä yhdenmukaisuutta yksipuolisesti. Bosnia-Hertsegovina on niin ikään saavuttanut yhdenmukaisuuden EU:n linjausten kanssa. Serbian yhdenmukaisuus EU:n linjausten kanssa pysyi matalana, joten sen edellytetään pikaisesti parantavan etenkin sanktitoimien yhdenmukaisuutta.

Yhteistyön tiivistämistä hakijamaiden kanssa myös muilla yhteisesti hyödyllisillä sektoreilla tarkastellaan tapauskohtaisesti, etenkin kyseisen sektorin vaatimissa uudistuksissa nopeasti etenevien hakijamaiden kanssa. Suomi pitää komission laajentumispaketin yhteydessä julkaisemaa uutta Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmaa ja siihen liittyvää uudistus- ja kasvuvälinettä tervetulleena.

Suomi painottaa, että alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet kuuluvat Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisen velvoitteisiin. Suomi pitää laajentumispolitiikan uskottavuuden kannalta tärkeänä, että kahdenvälisiä ongelmia ei tuoda osaksi laajentumisprosessia. Länsi-Balkanin alueella haasteita on erityisesti Serbiassa, Kosovossa ja Bosnia-Hertsegovinassa.

Suomi katsoo, että Serbian ja Kosovon tulee osallistua rakentavasti suhteiden normalisointiin pyrkivään dialogiin ja toimeenpanna sen puitteissa saavutetut sopimukset. Suomi tukee EU:n fasilitoimaa dialogia Serbian ja Kosovon suhteiden normalisoimiseksi. Eteneminen suhteiden normalisoinnissa nopeuttaisi osapuolten etenemistä EU-jäsenyysprosessissa ja on myös ehtona Serbian ja Kosovon osallistumiselle Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman hyötyihin.

Suomi yhtyi komission suositukseen liittymisneuvottelujen avaamisesta Bosnia-Hertsegovinan kanssa edellyttäen kuitenkin etenemistä keskeisissä uudistuksissa. Suomi pitää tärkeänä, että Bosnia ja Hertsegovina ylläpitää täyttä yhtenäisyyttä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa, mukaan lukien Venäjän vastaiset pakotteet. Linjauksia on noudatettava myös Serbitasavallassa. Suomi korostaa, että Serbitasavallan viimeaikaiset toimet herättävät erityistä huolta ja vaarantavat maan yhtenäisyyden.

Suomi kantaa erityistä huolta Serbian ulkopolitiikan yhdenmukaisuudesta unionin linjausten kanssa. Serbian tulee osoittaa kiireellisesti sitoutumisensa EU-polkuun, jotta se voisi edetä jäsenyysneuvotteluissa. Serbian on oltava valmis yhteistyöhön 24.9.2023 Pohjois-Kosovossa tehdyn hyökkäyksen tekijöiden selvittämisessä ja saattamisessa vastuuseen. EU on ilmaissut valmiutensa toimien harkitsemiseksi sekä Serbian että Kosovon osalta, ellei Pohjois-Kosovon turvallisuustilanteen de-eskaloimiseksi vaadittuihin toimiin vastata. Suomi katsoo, että Kosovolle toukokuussa 2023 tapahtuneiden eskalaatioiden seurauksena kohdistetut toimet eivät ole olleet tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelu on jatkoa EU:n ja Länsi-Balkanin maiden ulkoministerien yhteiskokouksille 13.11.2023 ja 22.5.2023.

EU on antanut yhteislausunnot Serbian ja Kosovon suhteiden normalisointiin ja maiden tilanteeseen liittyen 3.6.2023 sekä 20.9.2023.

4. TAUSTA

Länsi-Balkanilla on ollut EU-jäsenyysperspektiivi vuodesta 2003. Uusien EU-laajentumiskumppanien Ukrainan, Moldovan ja Georgian myötä on tärkeää, että kumppaneita kohdellaan tasavertaisesti, eikä Länsi-Balkania unohdeta. EU:n ja Länsi-Balkanin maiden välillä ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistäminen on identifioitu prioriteetiksi. Länsi-Balkanin ulkoministerit kutsutaan kaksi kertaa vuodessa kokoukseen EU-ulkoministerien kanssa ja päämiestasolla tavataan vuosittain. Poliittisen tason dialogia tiivistämällä pyritään lisäämään keskinäistä ymmärrystä ja sitouttamaan maita EU:n ulkopoliittisiin päämääriin. Vaikka maat ovat edenneet jäsenyyspolullaan, on kaikilla Länsi-Balkanin mailla haasteita niin jäsenyyskriteerien täyttämässä kuin erilaisissa kahdenvälisissä kiistoissa joidenkin jäsenmaiden kanssa.

Länsi-Balkanin kumppaneiden sitoutuminen EU:n arvoihin ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksiin on entistään tärkeämpää. Albania, Montenegro, Pohjois-Makedonia ja Kosovo noudattavat täysimääräisesti EU:n linjauksia. Myös Bosnia-Hertsegovina on nostanut yhdenmukaisuusasteen 100 prosenttiin, vaikka ongelmana maassa on ollut etenkin Venäjä-sanktioiden ja linjausten toimeenpano, Venäjä-mielisen Serbitasavallan vastustuksesta. Serbiaa vaaditaan tehostamaan yhdenmukaisuutta, mukaan lukien Venäjän vastaisten pakotteiden osalta.

Länsi-Balkanin ja EU-maiden välinen taloudellinen lähentyminen on EU:n keskitasoon nähden matalaa. EU tukee Länsi-Balkanin EU-integraatioprosessia 9 miljardilla vuosina 2021–2027 taloudellisen ja

teknisen tukivälineen IPA:n (*Instrument for Pre-accession Assistance*) kautta. Lisäksi komissio esitti vuoden 2023 laajentumispaketin yhteydessä uutta Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmaa (Growth Plan). Suunnitelma sisältää ehdollisia askeleita asteittaisesta integraatiosta EU:n sisämarkkinoille.

Kasvusuunnitelmaan liittyvän Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuvälineen rahoitus (2 mrd euroa avustusmuotoista rahoitustukea ja 4 mrd euroa lainamuotoista rahoitustukea vuosille 2024-2027) on ehdollista edistymiseen keskeisissä EU-jäsenyyuskriteerien, erityisesti oikeusvaltiosektorin, demokratian ja perusoikeuksien mukaisissa uudistuksissa. Asteittainen lähentyminen kohti EU:n sisämarkkinoita on sidottu yhtenäisen alueellisen markkinan ja hyvien naapuruussuhteiden edistämiseen, joka on erityinen osa Länsi-Balkanin EU-tietä. Länsi-Balkanin reitti on Euroopan toiseksi vilkkain maahanmuuttoreitti ja vuonna 2023 sen kautta EU:hun yritti noin 100 000 ihmistä.

Päämiestasolla EU:ssa on päätetty yhteistyön lisäämisestä Länsi-Balkanin maiden kanssa erityisesti hybridiuhkiin vastaamisessa, kyberturvallisuudessa, kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa sekä informaatiovaikuttamiseen puuttumisessa. EU on ottanut Länsi-Balkanin maat mukaan elintarviketurvamekanismiin sekä EU:n yhteisiin kaasun, nesteytetyn maakaasun ja vedyn hankintaohjelmiin. EU:n talous- ja investointisuunnitelma Länsi-Balkanille ja Vihreä agenda ovat keskeisiä välineitä EU:n taloudellisen tuen kanavoimiseksi. Strategisilla aloilla kumppanuuksia tiivistetään myös.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ITÄ-20 Mäkeläinen Anni

11.6.2024

Asia

Georgia

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024

Asiakirjat

Ei asiakirjoja

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anni Mäkeläinen, ITÄ-20, anni.makelainen@gov.fi, +358 50 4319 884

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 24.6. on esillä Georgian ajankohtainen poliittinen tilanne ja sen vaikutukset EU:n ja Georgian välisiin suhteisiin.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja Georgian EU-lähentymiseen on määritetty Komission laajentumispakettia 2023 käsittelevässä E-kirjeessä EU/360/2023-UM-2.

Suomi on huolissaan Georgian poliittisesta tilanteesta ja viimeaikaisista kehityskuluista, jotka ovat vastoin unionin arvopohjaa sekä Georgialle laajentumisprosessissa määriteltyjä kriteerejä.

Suomelle on tärkeää, että EU reagoi määrätietoisesti ja yhtenäisesti Georgian hallituksen edistämiin EU-lähentymisen ja eurooppalaisen arvopohjan vastaisiin lakihankkeisiin. Unionin tulee arvioida konkreettisia toimenpiteitä tilanteeseen vastaamiseksi, huomioiden Georgialle joulukuussa 2023 myönnetty EU:n ehdokasmaan asema. Suomi on valmis harkitsemaan eri vaihtoehtoja tilanteeseen vastaamiseksi EU-tasolla.

Suomi kannattaa sitä, että jäsenmaille esitetään mahdollisimman pian kokonaisarvio siitä, miten Georgian hallituksen ajamat lakimuutokset vaikuttavat maan tavoitteisiin edetä EU-jäsenyyspolulla.

Suomi on valmis tukemaan Georgiaa EU-jäsenyyden edellyttämässä uudistustyössä. Georgian tulee kuitenkin selkeästi osoittaa, että se sitoutuu eurooppalaiseen arvopohjaan, joka on EU-lähentymisen keskiössä. Georgian viimeaikainen kehitys on ristiriidassa tämän kanssa.

Suomi korostaa Georgiassa toimivan EU:n siviilikriisinhallintaoperaation EU Monitoring Mission (EUMM) Georgian merkitystä ja sen tekemää työtä nykyisessä epävakaaassa tilanteessa.

On tärkeää ylläpitää keskusteluyhteyttä niin Georgian hallintoon, oppositioon kuin kansalaisyhteiskuntaan, jonka toimintaedellytykset tulee turvata.

Suomi tuomitsee voimakeinojen käyttämisen rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Euroopan ulkosuhdehallinto ja komissio valmistelevat ulkoasiainneuvoston keskustelua varten eri toimia tilanteeseen reagoimiseksi. Ministereiden odotetaan tämän pohjalta tekevän päätöksiä EU:n reaktiosta Georgian ajankohtaiseen poliittiseen tilanteeseen. Georgian tilanteesta keskustellaan myös Eurooppa-neuvostossa 27.-28.6.2024.

4. TAUSTA

Georgiassa käsittelyyn tuotu lakiesitys ”ulkomaisen vaikuttamisen läpinäkyvyydestä” on kirvoittanut laajamittaisia ja yhä jatkuvia mielenosoituksia pääkaupunki Tbilisissä. Mielenosoitukset käynnistyivät huhtikuun alussa, kun hallitus ilmoitti ottavansa uudessa muodossa käsittelyyn lain ”ulkomaalaisista agenteista”. Edellisen kerran lakia yritettiin viedä läpi keväällä 2023, jolloin hallitus perääntyi aloitteesta laajamittaisten mielenosoitusten seurauksena ja lupasi olla tuomatta sitä enää käsittelyyn. Tullessaan voimaan laki määrää kansalaisjärjestöt ja mediat ilmoittamaan ulkomailta saadusta yli 20 prosentin rahoitusosuudesta ja rekisteröitymään vieraan vallan tavoitteiden ajajaksi. Lain soveltamisen piiriin kuuluu huomattava määrä erityisesti länsimaista rahoitusta saavia toimijoita. Venäjän ylläpitämät kulttuuri- ja muut keskuksat eivät sen sijaan kuuluisi lain soveltamisen piiriin, sillä niiden toimintaa ei ole järjestetty kansalaisjärjestöpohjalta.

Mielenosoitukset kiihtyivät huhtikuun viimeisellä ja toukokuun ensimmäisellä viikolla lakiesityksen käsittelyn alettua parlamentin täysistunnossa. Suurimmissa mielenosoituksissa osallistujia on ollut eräiden arvioiden mukaan jopa 200 000–300 000. Osallistujien profiili on laajasti EU-myönteinen. Hallitus on vastannut mielenosoituksiin käyttämällä voimakeinoja, kuten kyynelkaasua ja vesitykkeitä. Mielenosoittajia on myös pahoinpidelty ja pidätetty ja heille on annettu sakkoja. Lisäksi aktivisteja ja oppositiotomijoita on järjestelmällisesti uhkailtu ja häiritty mm. tuntemattomista numeroista tulevilla puheluilla.

Georgian parlamentti hyväksyi lakialoitteen kolmannessa käsittelyssään 14.5. Tämän jälkeen laki eteni presidentti Salome Zurbishvilin vahvistettavaksi, joka ilmoitti käyttävänsä veto-oikeuttaan ja palauttavansa lain parlamentin käsittelyyn. Uusi käsittely pidettiin 28.5. ja laki hyväksyttiin valtapuolue Georgian Dreamin johtaman enemmistön voimin. Laki astui voimaan puhemiehen allekirjoituksen jälkeen 4.6. Järjestöille on annettu 60 päivää aikaa rekisteröitymiseen ja vuoden 2023 taloustietojen ilmoittamiseen. Mikäli järjestö ei rekisteröidy ja anna tietoja määräaikaan mennessä, on nykyisten tietojen mukaan luvassa sakkoja sekä varojen jäädyttäminen, jolloin toiminnasta tulee mahdotonta.

Georgian hallitus on esittänyt lain olevan välttämätön, jotta ulkopuoliset tahot eivät puutu Georgian sisäpolitiikkaan – pääministeri Irakli Kobakhidze on väittänyt ulkomailta rahoitettujen kansalaisjärjestöjen osallistuneen vallankumousyrityksiin vuosina 2020 ja 2023. EU:n esittämään kritiikkiin Georgian hallitus on vastannut väittämällä, että vastaavan sisältöistä lainsäädäntöä olisi myös länsimaissa ja että lakihanke edistäisi EU:n toivomaa läpinäkyvyyttä ja depolarisaatiota. Arvioiden mukaan todelliset syyt liittyvät pyrkimykseen turvata nykyisen hallinnon pitkäaikainen vallassa pysyminen hiljentämällä oppositiotomijat ja kritiikki sekä vaikeuttamalla tulevien vaalien tarkkailua. Venäjän näkökulmasta lakihanke loitontaa Georgiasta EU:sta ja länsimaisesta arvopohjasta samalla vahvistaen Venäjän otetta maasta. Venäjällä vastaava laki on ollut voimassa vuodesta 2012.

Suomi on tuominut väkivallan käytön rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan ja kehottanut Georgiasta palaamaan EU-polulle. Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisessä lausunnossa korostettiin euroatlanttisella suuntauksella olevan Georgian kansan selvän enemmistön tuki ja nykyisen lakihankkeen olevan ristiriidassa eurooppalaisten arvojen kanssa. EU on toistuvasti ilmaissut lakialoitteen olevan vastoin unionin arvopohjaa sekä Georgialle laajentumisprosessissa määriteltyjä

kriteerejä. Korkea edustaja Borrell ja komissio antoivat lakialoitteen käsittelystä yhteiset julkilausumat 15.5. ja 28.5.

Venetsian komission 21.5. antaman arvion perusteella laki rajoittaa ilmaisunvapautta, kokoontumisvapautta ja oikeutta yksityisyyteen tavalla, joka ei ole yhteensopiva eurooppalaisten standardien tai YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen kanssa, ja suosittaa lain kumoamista nykyisessä muodossaan. Arvion mukaan lailla on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia myös julkisten asioiden hoitoon osallistumista sekä syrjinnän kieltä koskeviin oikeuksiin sekä pluralismiin ja demokratiaan.

Eurooppa-neuvosto päätti 14.–15.12.2023 avata Ukrainan ja Moldovan jäsenyysneuvottelut sekä myöntää Georgialle ehdokasmaan aseman, sillä edellytyksellä, että se jatkaa työtä tarvittavien uudistusten eteen. Komission 8.11.2023 julkaisemassa laajentumisraportissa määriteltiin tähän liittyen yhdeksän askelta, jotka liittyvät mm. EU-vastaisen informaatiovaikuttamisen kitkentään, parempaan linjautuvuuteen EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kannoissa, Georgian sisäiseen poliittiseen polarisaatioon puuttumiseen sekä syksyn 2024 parlamenttivaalien asianmukaiseen järjestämiseen. Lisäksi Georgialta edellytetään toimia instituutioiden riippumattomuuteen, oikeusjärjestelmän uudistamiseen, korruptionvastaisiin toimiin, oligarkkien vallan vähentämiseen ja ihmisoikeuksien parempaan turvaamiseen liittyen. EU:n korkea edustaja Borrell ja komissio totesivat lausunnossaan 28.5. lain ulkomaisen vaikuttamisen läpinäkyvyydestä vievän kehitystä taaksepäin ainakin kolmessa komission määrittämistä yhdeksästä askeleesta: disinformaation torjunnassa, poliittiseen polarisaatioon puuttumisessa ja kansalaisyhteiskunnan osallistamisessa.

Georgiassa vuonna 2008 perustetussa EU:n EUMM Georgia-siviilikriisinhallintaoperaatiossa työskentelee kahdeksan Kriisinhallintakeskuksen lähettämää suomalaista siviilikriisinhallinnan asiantuntijaa.

Ulkoministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ALI-20 Heydemann Markus

12.6.2024

Asia

Suurten järvien alue

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto 24.6.2024

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Markus Heydemann, ALI-20, markus.heydemann@gov.fi, +358504676956

Pia Rantakangas, EUE, pia.rantakangas@gov.fi, +32470262613**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 24.6. on esillä Suurten järvien alueen tilanne.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja EU-Afriikka-suhteisiin on määritetty eduskuntaselvityksissä E 7/2020 vp, EJ 9/2020 vp sekä Suomen Afrikka-strategiassa.

Suomi jakaa EU:n tilannearvion ja huolen Kongon demokraattisen tasavallan itäosien epävakauden jatkumisesta. EU:n on tärkeää ottaa rakentava ja tasapainoinen rooli vakauden edistämisessä koko alueella.

Suomi tukee EU:n vaikuttamispyrkimyksiä sekä jäsenmaiden koordinoitua vaikuttamista. Toimien tulisi perustua vuonna 2023 hyväksytyssä EU:n uudistetussa strategiassa Afrikan suurten järvien alueelle määriteltyihin painopisteisiin ja tavoitteisiin.

Suomi katsoo, että EU:n on tärkeää jatkaa tukea Luandan ja Nairobien prosesseille, joilla on vahva alueellinen omistajuus. Prosessit ovat arvokkaita tilanteessa, jolloin neuvotteluihin on jälleen valmiutta.

Suomi tukee johdonmukaisesti Suurten järvien alueen EU:n erityisedustajan (EU Special Representative, EUSR) tehtävän palauttamista. EUSR:llä on keskeinen tehtävä viime vuoden alussa hyväksytyn EU:n alueellisen Suurten järvien strategian toimeenpanossa.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelu on jatkoa ulkoasiainneuvoston marraskuussa 2022 käymälle keskustelulle Suurten järvien alueen tilanteesta. Neuvosto hyväksyi 20.2.2023 Suurten järvien alueen EU-strategian neuvoston päätelmien muodossa. Strategian toimeenpanosta, itäisen Kongon tilanteesta sekä uuden EUSR:n mandaatista on käyty keskustelua useaan otteeseen työryhmätasolla.

4. TAUSTA

Kongon demokraattisen tasavallan (KDT) itäosien konflikti on jälleen syventynyt, ja lisäksi laajemman poliittisen tilanteen osalta on nähty huolestuttavia kehityskulkuja, joista päällimmäisenä toukokuinen vallankaappausyritys, jonka taustat ovat edelleen epäselvät. KDT:n itäosien konfliktin leviäminen

laajemmalle on vakava huoli ja uhkaa koko alueen vakautta. Kenian ex-presidentti Uhuru Kenyattan luotsaama Nairobien prosessi sekä Angolan presidentin João Lourençon johtama Luandan prosessi ovat edelleen tärkeitä aloitteita, joita myös EU voi pyrkiä tukemaan, vaikka edistys näiden puitteissa on ollut nyt vähäistä. Itä-Afrikan yhteisön (East African Community, EAC) maiden käynnistämä Nairobien prosessi monikansallisine rauhanturvajoukkoineen on ollut yksi keskeisimmistä instrumenteista Itä-Kongon tilanteen rauhoittamiselle. Luandan prosessi puolestaan on keskittynyt tuomaan monia alueella taistelevia aseellisia ryhmittymiä neuvottelupöytään. Prosessit toimivat rinnakkain ja toisiaan tukien. Myös KDT:n itäosan humanitaarinen tilanne on kehittymässä entistä huonompaan suuntaan, eikä rahoitusvaste ole riittävällä tasolla. Sisäisten pakolaisten määrä on ollut voimakkaassa kasvussa konfliktin vuoksi, ja nyt eskaloituneet yhteenotot aseistettujen ryhmien välillä kasvattavat määrää edelleen. Lisäksi viime aikoina on nähty pakolaisleireihin kohdistuneita hyökkäyksiä. Humanitaaristen työntekijöiden työskentelyolosuhteet maassa ovat erittäin vaikeat.

Tilanne alueella on herkkä ja eskalaation vaara on olemassa. Muutokset rauhanturvaoperaatioissa, etenkin YK:n MONUSCO-operaation päättäminen, voivat luoda alueelle turvallisuustyhjiön. Etnisten jännitteiden ja uhkaavien yhteenottojen de-eskaloimiseksi on tärkeää huolellisesti viestiä osapuolille, erityisesti Ruandalle ja KDT:lle. KDT:n itäosissa toimii satakunta aseellista ryhmittymää sekä useiden valtioiden kansallisia asevoimia ja yksityisiä sotilas- ja turvallisuusalan yhtiöitä. On toivottavaa, että rauhallisesti sujuneiden KDT:n joulukuisten vaalien jälkeen tilanteeseen on löydettävissä ratkaisuja.

KDT:ssa pitkään vallinnut yleinen tyytymättömyys YK:n MONUSCO –rauhanturvaoperaatiota kohtaan purkautui viime vuoden joulukuussa järjestettyjen vaalien alla, ja YKTN päätti joulukuussa 2023 jatkaa MONUSCO:n mandaattia vuodelle, mutta poliittisen paineen vuoksi päätös operaation alasajosta oli jo tehty. Operaation tiedotettiin rajaavan jo alkuvuodesta toimintansa Pohjois-Kivun sekä Iturin provinssihin. MONUSCO on vetäytymässä Kongosta kokonaan vuoden loppuun mennessä, ja tällä hetkellä käynnissä on YK:n tukikohtien siirto Kongon turvallisuusjoukoille.

Itä-Afrikan talousyhteisön rauhanturvaoperaatio (EACRF) puolestaan lopetti toimintansa vain lyhyen operationaalisen toimikauden jälkeen joulukuussa 2023, kun sen mandaattia ei enää uusittu. EACRF:n missio oli osa talousyhteisön luotsaamaa Nairobien rauhanprosessia. KDT turhautui molempien operaatioiden johdon haluttomuuteen osallistua taisteluihin Itä-Kongossa toimivaa M23 –kapinallisryhmää vastaan. Operaatioiden mandaatit oli rajattu paikallisen väestön suojeluun, ei taisteluun M23- ja muita aseellisia ryhmiä vastaan. EAC:n Nairobien prosessi on muodostanut pääasiallisen neuvottelutien rauhaan, mutta prosessissa mukana olevan Ruandan vahvistunut tuki M23:lle on vaikeuttanut merkittävien edistysaskeleiden saavuttamista.

EACRF:n korvaavaksi operaatioksi on muodostettu Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön luotsaama SAMIDRC, joka aloitti toimintansa Itä-Kongossa niin ikään joulukuussa 2023. Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (Southern African Development Community, SADC) joukot muodostuvat Etelä-Afrikan, Tansanian ja Malawin sotilaista. Aiempien operaatioiden epäonnistumisen taustalla on alueen paikallisen väestön pettymys joukkojen kykenemättömyyteen taata väestön turvaa. Ongelman juurisyynä on KDT:n pyrkimys ulkoistaa taistelu aseellisia joukkoja vastaan ja joukkojen puuttunut tai puutteellinen oikeus käyttää voimaa alueella taistelevia aseellisia ryhmittymiä kohtaan. Samaan juurisyyn voi törmätä myös SADC:n missio, joskin sen mandaattiin lukeutuu vahvempi oikeus käyttää tappavaa voimaa.

YK:n pakotekomitean toimeksiantoon perustuva YK:n asiantuntijaryhmä tulee antamaan uuden raporttinsa Kongon demokraattisen tasavallan tilanteesta todennäköisesti vielä kesäkuun 2024 aikana. EU on jo aiemmin antanut tukensa asiantuntijaryhmän työlle, ja ilmaisi myös viime vuonna EU:n yhteisellä lausunnolla vakavan huolensa viimevuotisessa raportissa esitetyistä tiedoista koskien KDT:n konfliktin aikana todettuja laajamittaisia ihmisoikeus- ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden

loukkauksia. EU:n reaktioista tämänvuotisen raportin sisältöön tullaan keskustelemaan sen julkaisun jälkeen. Raportin on määrä tulla julki kesäkuun puolivälissä.

Uuden EU-erityisedustajan (EUSR Great Lakes) nimittäminen on edelleen kesken, mutta erityisedustajan mandaatti on hyväksytty työryhmätasolla. Mandaatti on määrä hyväksyä neuvostossa, kun nimitettävästä edustajasta on selvyys.